



SÕJALINE

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
Õpetuskomitee väljaanne

ILMUB KAKS KORDA KUUS ÜHES KUULISAGA.

Nr 19.

Laupäeval, 24. septembril 1921.

III. aastakäik.

Sisu.

A. Koern: Mõned mõtted tulewiku sõjaväe arenemise juurde.

O. Sternbeck. Mõned näpunäited lastmise eelharjutuste hindamise kohta ja lahingupadrunita peetavate algharjutuste korraldamise kohta.

J. Riisenberg: Eesti ratsavägi 1917. aastal ja temaga ühenduses olevad sündmused.

I Lindebaum: Sõjateooria õppimisest.

Mõned mõtted tulewiku sõjaväe arenemise juurde.

A. Koern.

(Järg.)

Liikumine.

Liikumisest oleneb igas sõjategevuses mõjuv faktor, aja mõitmine, aja kokkuhoidmine, mis tihti otustata tähtsusega. Et viimast jaarutada, peab liikumine kiire olema. Sealjuures ei tohi ta tulla sõjariistade ja kaitse elementide kahjuks. Üldse peavad need kolm elementi igas ratsionaalses sõjategevuses täielikult väljakujunema ja korraga avaldudes üksteist mitte takistama. See saab võimalikuks kaugele ulatava mehhanisatsiooni abil, mis tuletud printsiibilisest loogilisest mõtlemisest ja eritlusist.

Liikumine peab olema waba ettemääratud teedest. Oht ja meri pakuvad selleks vastava sõidupiina, ja et see ka maal võimalik, seda nägime juba eespool. Nii on kõik võimalused selle tingimuse täitmiseks olemas, on waid waja kättenäidatud suunas tööle asuda.

Liikumine peab olema produktiivne, s. o. peab kõige vähema raha ja energia kulu juures võimaldama suurt kiirust ja suurehulgalist inimeste, sõjariistade ja kaitse toimetamist tarvilisise kohta.

Printsiipide elluviimise esimene aste.

Kui ülesseatud printsiibid tunnustatud, peab neid teostama. See on korraga muudugi võimata ja peab jündima wähehaaval ja järjekindlalt. Nagu inimese iga tegevuse algus peitub inimese ajus, nii on see ka sõjavägedes, ja seepärast peab nende reformeerimine algama nende ajudest, s. o. staapest. Jäseiswa osakonnana peab sõjavägede staabi juures asutama sõjateaduse osakonna, *) mille töö ei piirduks mitte ainult sõjateaduse uurimisega, waid mis sõjateadust edasi arendaks, printsiipe määrates ja uusi teid ja abinõusid nende teostamiseks otsides.

Sõjateaduse osakond peab jagunema kahte jaoskonda, vastawalt neljale tegutsewa sõjaväe algelemendile, mida nende iseloomu poolest kahte gruppi võib mahutada:

1. Inimeste jaoskond.
2. Sõjariistade, kaitse ja liikumise jaoskond.

Esimene jaoskond käsitab teaduseharusid nagu: a) inimese ja massi psühholoogia sõjas ja sõjaväes, b) meeste õpetamise ja kasvatuse meetodid, d) füsioloogia ja terwishoid j. n. e.; teise jaoskonna tööpõlde kuuluvad: a) füüsika, b) keemia, d) mehaanika, e) inseneriasjandus, g) kõiksugu tehnilised teadused, teadmised ja oskused jne.

Kumbki jaoskond peab omakorda jagunema kahte alamjaoskonda:

- a) mõtlew alamjaoskond,
- b) täitew alamjaoskond.

Mõtleva alamjaoskonna töö peab järgmiselt organiseeritud olema: 1) ajalooliste materjaalide ja uurimiste põhjal deduktioonide tuletamine minewikust; 2) statistiliste ja teiste andmete põhjal deduktioonide tuletamine olewikust; 3) neist deduktioonest tulewiku kujutamise.

*) See osakond võiks meil väljakujuneda Sõjaväe Õpetuskomiteest.

Mäitus. Kindralstaab leiab, et a lasteriista tarvitamine ei auna enam häid tagajärgi, waenlane on sellele mõjuvad vastuabidud leidnud. Ta saadab selle tekkunud probleemi sõjateaduse osakonnale, kes selle oma teisele jaoskonnale lahendamiseks annab. Siin algab töö mõtlema jaoskonnas. Kõigepealt määratakse ajaloolistel andmetel kindlaks selle sõjariista kujunemine, tema tegeruse mõju ja selle vähenemise põhjused, siis tehakse kindlaks, mis praegu saavutud, millised tingimused olemas, ja lõpuks määratakse uue x sõjariista, mis wananemud a asemel peab astuma, idee, printsiibid ja määratawus. Tulemused antakse täitwale alamjaoskonnale täitmiseks, kes x sõjariista ühikajalise projekti peab walmistama. Kui uus sõjariist walmis ja temaga proowid tehtud, antakse kõik andmed selle kohta uuesti mõtlewale alamjaoskonnale, kes sõjariista sõlbulikkuse ehk mitte sõlbulikkuse üle lõpuliitu otsuse annab. Etimejel juhtumisel läheb saavutud sõjariist tarwitusele, teisel — alustakse tööd uuesti algusest ja tulemuste järgi luuakse kas täiesti lahutamine sõjariist või tehakse wastawad parandused. Samuti on lugu mõne taktilise wõttega; ainus wähe seisab selles, et wiimase juures mõlemate jaoskondade üheaegne koostöö tarwis läheb.

Sõjateaduse osakonnale lähewad muu seas üle sõjakoolide inspektori kohused ja õigused.

Selle uue osakonna loomisega pääsime rutiinist ja wanast edutakistawast harjumusest. Kogu selle osakonna tööd wõiks koonduda küll ka ühe geniaalse mehe ajudesse, kuid praeguste teaduste äärmusteni ulatawate erituste ja ühikajalike rohtuse tõttu ei suuda üks isik kõike mahutada: wõimata on korraga olla suur strateeg, ülesleidja, keemiker ja psüholoog.

Sarnane olgu esimene samm staapidele uue produktiivse waimu ja mõistuse andmiseks. Sõjawägede enesete juures olgu selleks uuendud bataljoni loomine, mis koosneks neljast roodust: kaks lasturite roodu (nendes tuge-kuulipildujate jaod), üks kuulipildujate rood ja üks täntide rood, milles oleks 16 tänti. Iga roodu meeskonna arv oleks siis umbes 100 meest. Kolm sarnast neljabataljonilist polku oleksid oma lahingjõu poolest wastawad meie sõjawäele, mida meie praeguste sõjariistade juures täieliku mobilisatsiooniga saawutame.

Tehniliselt paremini warustud wäitsemäärwuline sõjawägi tuleb aga miit korra odawam ka siis, kui meie ühe tänti praeguste hindade järele 5000 naelsterlingi peale hindame ja tarwiliste 192 tänti muretsemine praeguse kurssi juures Entf. 1.344.000.000 maksma läheb. Mõne aasta jooksul on need kulud edaspidiste wähemate wäljaminefute tõttu taotud, arwamata juurest töödõu õkonoomiaast, mida sõjawägedes teeniwa wähe arwu meeste tõttu oma otsekoheste tööd juurest ära ei kista. Ka tuleks teiste tehniliste eriwägede peale enam rõhku panna ja neid ratsionaalselt korraldada.

Neid katkendilisi mõtteid, mis wõiwad olla waid katkeliise kawandiks täielilise loogililise tulewiku sõjawäe arenemise plaani ehitusele, lõpetades, pean weel kord tsiteerima S. F. C. Fullerit:

"Münchhausen! Münchhausen! Wõib olla, kuid ärgem pangem halvaks oma ülesleidwat geeniusi, nagu seda tegi keegi Itaalia alkeemiker 16. aastajaja algusel: Tema lubas lennata Stirling Castle müüridelt Prantsusmaale. Tema katkus seda teha ja murdis kukkudes jala. Tema arwas oma nurjamineku põhjuseks asjajolu, et ta tarwitas oma tiibade jaoks sulgi lindelt, kes olid suguluses sõnniku humnifuga.

Mitte juled ei olnud suguluses selle wäheemeldiwa humnifuga, waid tema omad ajud. Tema mõtles tagasi Staruse juurde, tema oleks pidanud mõtlema edasi wendade Wright'ide mõistetega.

Õpetus. Ärgem waadake nüüd, 1920. a., ainult tagasi 1914. aastasse! Mõtelgem edasi 1930. aastasse, ehk meie saame joolajammasteks kuivanud ja kaswita maal. Waadake otse edasi; ilm jääb wäitjeks, kuid teadus on ääretu suurus. Iga ratsionaalne mõte on õige mõte, mis toob tegelikke tagajärgi. Ei ole mis-kiit liig imelikku teaduse jaoks, meie lahingteenistusest peame haarama selle nõiatepi ja sundima tulewiku meie käsku täitma."

Mõned näpunäited lastmise eelharjutuste hindamise kohta ja lahingupadrniga peetawate alg- harjutuste korraldamise kohta.

O. Sternbeck.

I.

Lastekasjanduse käsiraamatus on täiesti kindlad hindamisnormid antud tegelikkudele lahingupadrniga peetawatele lasteharjutustele. Eelharjutuste, nagu laadimise, sihtimise, kute päästmise jne. kohta on ka antud ühikud näpunäited; juurelt olgi on aga sel alal kõik jätud roodude ja wäeojade ülemate äranaagemise hoolde. Loomulikult peab see nii olemagi: ülesanded, mida realaskuril lahingus täita tuleb, on selgesti üles loetud, niisamuti on see täpisealt ära näidatud, misjuga neid ülesandeid rahuaegseil õpeharjutustel lahendada tuleb. Eelharjutustega peab siis alaliselt ettetulewaid wigu niwõrd redutseerima, et ülesseatud tingimiste täitmine võimaldatud oleks. Kuidas seda kätte saada, kui wäitjeks need wad peawad jääma, selle üle peaks iga õpetaja ise oskama otsustada. Weel enam, juhatuskiri nõuab teadlikku, aruka lastmist, loomulikult siis ka wigade ja nende tähenduse hindamiswõimet ka igalt realaskurilt. Ja see ei wõigi teistiti olla: lahingus ei ole ja õpelastmise wiimastel perioodidel ei tohi olla lasturi seljataga mingisuguseid lapskohidaid ja sofistajaid, kes talle järjest kõige ette ütlesid. Õpetaja peab õpetama ja õpilane õppima iga wõtte tähendusest arusaama, iga wäe suurust ja selle mõju tabamise peale hindama. Töö selle juures peab iseiseiw ja arukas olema, eesmärk, mida sellega tegelikult lastmisel kätte tahetakse saada, peab järjest filma ees seisma. Mingi wiimane mitte sedawõrd nende filmanormide kujul, mida ühiku mehe alg- ja õpelastmise harjutused nõuawad, waid nende harjutuste lahingu-eesmärgina — lähedatel laugustel igajuguste halvasti nähtawate ja tiiresti ilmuwate ja kaduwate lahingumärkide pihta kindlaid tabamisi saawutada. Niisuguse äärmiselt laia tegerusewabaduse jätab rooduülemale. näituseks, uus Saksa lastemäärustik. Seal on reglementeeritud ainult nõudanimetatud kooliharjutused (wastawad meie alg- ja ettevalmistawatele), sihtimiseharjutused ja kõik, ilma erandita, lahinguharjutused on hindamise poolest ja wiimased iegi kottuseadmise poolest täiesti rooduülemale hooletaks jätud. "Wäljaõpeus on siis õigete wäetepunktide järele sündinud," ütles see määrustik, "kui wäeosa seda täita wõib, mis sõda nõuab, ja kui ta lahinguwäljal midagi sellest ära unustada ei pruugi, mis tarhuaegsetel õppustel õppinud on." Ja just sellepärast ei wõikski iseäranis eelharjutuste juures nõuda otsekoheste reeglite kujul ülesseatud normid, sest et siis terve töö nende normide pimesi kättetunpimiseks waatuste jaoks muutuma kipuks. Olesk hädas olemas, kui teadlik, arukas, eesmärki silmaspidaw tööd niisugustel tingimistel kõrwale jääks.

Kui aga normid ei ole, siis peab see iseiseiem töö juba täiesti läimas ja korraldatud olema. Eriolgne tutvumise sellega, mis meie väeosaades tehtud on ja praegu tehakse, on aga nende ribade kirjutajale määramatalt selgeks teinud, et siin nõutavast aru- laist ja lahingu-eesmärgi filmaspidamast tööst veel juttugi olla ei võdi. Ei täideta isegi selgesti ettefir- jutatud nõudeid, ei saada tihti aru terвете harjutus- liidide tähendusest, mõnikord täidetakse isegi tegelike lasteharjutusi nagu moodi pärast, ilma et enesele aru anda püütaks, mida nende harjutustega dieti kätte saada tahetakse. Eelharjutuste kohta makjab see veel suuremal määral. Mõned kahtlevad üleüldise eelharju- tuste tähenduse juures, teised jälle arvavad, et eel- harjutused ainult viirus või muus riivis minekusteni tehtavates laadimistes ja palgepanemistes seisavad. Ei või veel sugugi selbda, et üsksümpuse põhimõttegi kõigile täiesti selge oleks. Muudugi et ole siis niisu- gustel tingimistel ka palju tõsiselt selle peale mõeldud, et tõsiselt otustama õppida, millal eelharjutustega tarvilise küpsuse on jõutud ja mis teisel poolt tin- gimata kätte peab olema saadud, enne kui harjutusi lahingupadrunita algada võid. Sellepärast et ole mõned näpunäited sel alal mitte üleliigsed, sest et muidu lasteharjutused asjata padruniraiskamiseks võivad muutuda.

Inglise määrustikus on ette nähtud terve süste- maatiline eksam, mille nekrut enne peab läbi tegema, kui ta lahingupadrunita lastma tohib hakata.

Sissejuhatuses selle eksami nõuetele on aga alla kriipsutatud, et eksami ja waatust mingil tingimisel ära segada ei tohi õpetami- sega (s. o. õpetamise juures peab tegema oma hari- likku süstemaatilist õpetamist tööd ja mitte üle minema eksaminõuete mehaanilise kättetraineerimise peale), ja on ühtlasi ära näidatud, mis õstatabeks need eksaminõuded üles on seatud. Nende nõuete ülessead- mise õstatabeks on Inglise määrustiku järele:

1) Õpetajale abinõusid anda otjustamiseks, kas nekrutid lasteharjutuste algamiseks juba küllalt ette on valmistatud.

2) Järelekatsumist võimaldada, kas väljaõpetatud sõdurid need wilumused, mis nad õppustel omandanud, ka alal on hoidnud.

3) Seba ära hoida, et mõni osa eelharjutustest läbiõtmata jääks.

4) Kindlustada, et tehnilised ja eri-väeosad, kel mitte palju aega ei ole lasteharjutuste läbiõtmiseks, siiski kindlad wilumused lasteriistaga ümberkäimiseks omandaksid.

5) Kindlustada, et alamohvitserid ja reamehed ning nekrutid tõesti nõutud tähtaegadeks nõutava ette- valmistuse tasapinnale jõuaksid.

Ainult niisuguses mõttes on ka meil praeguse õpetamise tasapinna juures soovitatavad tea- tavad näpunäited eelharjutuste hindamise kohta, on soovitam teatud mõõdupuu õpilaste küpsuse hindami- seks. Oleks aga täiesti lubamata, neid normisid waa- tuste jaoks mehaaniliselt kätte traineerima hakata.

Järgnev programmitavand vastaks meie õpeplaa- nide ja määrustikude järele neile nõuetele, mida nek- rutitele poolkursuse katjel (8-dal õpenädalal) ette panna tuleks, sest et meie normaalkava järele üheksan- dast õpenädalast peale algharjutused lahingupadrunita algama peavad.

II.

Katse jaguneks kolme osasse:

a) Suusõnaline katse.

b) Üldise ettevalmistuse waatus.

c) Normitaitmise katsed üksikute tegevuste ja os- tuste kohta.

(a) Suusõnaline katse.

(1) Sõjariistade ja lastemoona korras- hoidmine. Igale katsealusele mõned küsimused ette panna sõjariistade puhastamise, selleks tarviliste footivõtmiste ja lastemoona hoidmise ning kandmise kohta. Vastused peavad tõestama, et täielikult aru on saadud rooste tekkimise ja rauaõunte krobelijeskulamise põhjustest, üksikute puhastusmõtete ja reeglite tähendusest, kõige sagedamini ettetulevate rifete (täagi losku- mine, rõngaste ja kruvide pingutuse muutumine jne) mõjust tabavuse peale, ja et püsti dieti puhastada osataks ja rifete eest hoida ning nende õigeaegset kõrvaldamist nõuda mõistataks. Põhõpitud vastuseid ei tohi lubada.

(2) Maastikul leiduvate asjade kirjeldamine. Igale katsealusele ülesandeks teha paari maastikul ettetulevat asja (puud, kivi, künngast, peenart, walli, mettaosa jne.) kirjeldada, nimetades selle asja- kohta ja tundemärke, mille järele teda üles võiks lei- da, juurust, värvi jne. Kaugused kirjeldatavate asja- deni lähedab ja keskmesid.

(3) Üldised teoreetilised teadmised. Igale katsealusele mõned küsimused ette panna läbi- võdetud teoreetiliste ainete kohta, nagu sihingu ja firbu tähendus, lennujoone kuju, külvamine ja selle tähenduse, sihingu ja sihtpunkti muutmise waadeldud ehk näidatud tabamiste järele, sihtpunkti sihingule mitte- vastavatel kaugustel jne. Kaugused selleks mitte üle 600 — 800 samm. Jällegi et tohi põhõpitud was- tuseid lubada, kõik küsimused peab nii ette panema, et nende peale võimalik oleks tegelikult vastata. Kõlwi- pindade ja nende iseäralduste seletamiseks tegelikudel lastmistel läbilastud märklauu hea ja halva lastmise tagajärgedega, kilpide pauguga ja kuuli lennuga tut- vustamise õppujelt ja lahingumärksid, sihtpunkti walikut küsida õpilaselt tegelikudel, õpilasele tundmata kaugustel ülesseatud märklauude järele.

(b) Üldise ettevalmistuse waatus.

(1) Lasteseisakud ja asendid. Iga katse- aluse üksikult üle waadata kõigis lasteseisakutes ja asendites, püsti käelt, püsti rindkaitseks ja lastekaugust, põlvelt lamades ja istudes niihästi käelt kui ka tuge- delt ja warjavate asjade tagant lastmise juures. Tä- helpanu pöörata kõigi seisaku, asendi ja püsihoidmise wiigade peale, wead noteerida, nõuda, et õpilased ise wea tähtsusest aru saaksid.

(2) Lahingu-ettevalmistus ja tule- distiipliin. Igal katsealusel üksikult järel katjuda järthoofu kiirust, juuna hoidmist ja osawat kohanemist, misjuures aluseks võid wõtta „Lastekasjanduse“ § 159 nõudumiste rahuldawat täitmist. Kontrollleerida lähedatel kaugustel (kuni 800 samm) ülesande kohast las- kuseisutoha walikut, õiget sihingu seadmist ja sihtimist iga järthoofu järel ja waenlase liikumiste juures, selle juures peab waenlane/ülesande kohajelt märklauude ehk wäljasaadetud meeste läbi täielikult olema ära tähendatud. Niisamuti kontrollleerida märkide walikut iseiseiswa tegevuse juures ja kõigi tuleandmise kästude juhatuses juures ning tuledistiipliini reeglitest kinnipi- damist. Kaugused lähedab (kuni 800 s.) ka juhatuses juures (näit., kaitseülesande täitmisel).

(c) Normitaitmise katsed.

(1) Silmamõõt. Neli „punktisid“ tähendawat meest ajetada igaüks ise juuna ja ise kaugusele (mitte juuremale kui 1000 x). Leppemärgi ehk telefonikäsu järele näitab see ehk teine „punkt“ ennaft kas püsti, põlvelt ehk lamades lastes, või tõstab warjandi tagant ainult pea üles. Katsealuste grupp on liiwakottidega ehk tergete pukkidega kahe kuni kolme samm waheodega ahekku paistatud. „Punkti“ ilmumise järele peavad katsealused ta ära nägema, kauguse ära hindama, õige

sihingu seadma ja püssid liivakoti eht terge puki peal „punkti“ pihta sihti panema 30 sekundit peale „punkti“ ilmumist antakse wile, katsealused jäätawad püssid sihitult kottide eht puffide peale, tõusewad püsti ja astuwad kaks sammu tagasi. Iga püssi juures kontrolleerida sihingut ja sihisolemist. Kui kaugus mitte sihingule ei wasta ja lahtlusi tekib, küsida õpilaselt juuonaliiselt sihtpunkti walikut.

Kelja katse kohta on lubatud ainult üks wigane (wiga suurem kui 12% kaugusest) kauguse määramine ja wale sihtpunkti walik eht märgi mitteleidmine.

(2) Märkide ja sihtpunktide leidmine juhatusel järele. Katsealusele looduses kätte juhata da mõrdlemisi raskesti leitaw punkt, nagu ükfit puu metsa ääres, kivi, kraawipõõre, laskeaut, pöõlas, mingi sugune ala lahtisel wäljal jne. Katsealused panewad oma püssid puffidel eht liivakottidel kättejuhatatud punkti pihta sihti. Kelja katse juures on lubatud üksainus punkti mitteleidmine.

(3) Sihingu seadmine komando järele. Ükfitult iga mehega järele katsuda. Normaalaeg 8 sekundit.

(4) Sihitimise kolmnurt. Mingil tingimisel ei tohi ükski kolmnurga külj suurem olla kui 0,0009 d (d tähendab kaugust, mille peale kolmnurgasihitimist peetakse), nii siis, näituseks, 20 m. peale sihtimise juures mitte mingil tingimisel suurem kui $20000 \times 0,0009$ mm, s. o. 18 mm. Niisamuti ei tohi kolmnurga keskkoht instruktori tehtud kolmnurga keskkohtast mitte kaugemal olla kui 0,0009 d. (20 m. peal mitte kaugemal kui 18 mm).

See on äärmise lubatavate wigade piir, suuremate wigade juures ei ole lasteharjutuste algamine võimalik. Keskmise korraliku wäljaõpetamise juures on wead umbes poole wäiksemad.

On wäga soovitatav kolmnurke sihtida lasta mitte wäikeste, waid tegelikfude kauguste peale. Sihtpunktideks selle juures tarwitada muste rattaid, millede läbimõõt 0,001 d oleks, näit., 200 m. peal 20 cm.

(5) Dige ja walesti mõetud kirp diafragmas. Diafragmaga diget kirpu wõtta lasta — wiga ei tohi mingil tingimisel suurem olla kui umbes $\frac{1}{4}$ mm.

Õpilane peab ka kirpu meelega walesti mõtmise juures tehtud wiga ja selle tähendust tabamise kohta hinnata ostama.

(6) Sihitimise, kufe päästmise ja käte tugewuse kontrollimine ortoskoobiga. Ortoskoobiga kontrollimise juures ei tohi sihtjoon kufe päästmise silmapilgul mitte teatavast, sihtpunkti ümber tõmmatud ringist wälja nihkuda. Keskmise korraliku wäljaõpetamise juures peawad suurema hulga sihtimiste juures wähemalt pooled, wäiksema hulga sihtimiste juures kõik sihtjoone äranihkumised peale ühe ära mahuma ringi sisse, mille läbimõõt on aluselt sihtimise juures 1/1000 d, lamades kael sihtimise juures 1/800 d, püsti kael sihtimise juures 1/600 d. Käte tugevus peab olema sedawõrd wälja arendatud, et, ükskõik misjuures seisatus eht asendis need wead ülemaltähendatud piirides, püütsid wähemalt 2 minutit wahetpidamata sihtimiste ja kufe päästmiste juures. Selle juures ei tohi wead mitte, näit, nii gruppeeruda, et esimesel minutil wäikseid wigu tehakse, teisel minutil aga juba kõik wead normaalsetest piiridest wälja lähewad. Kui normaalsetest suuremaid wigu tehakse, mis suurema arwu sihtimiste juures ikka ette tuleb, siis peawad need suuremad wead ette tulema noormaalsetega wahelbumisi ja mitte kõik lõpupoole kogunema, mis käte nõrgast wäljaarenemisest tunnustust annaks.

Äärmised lubatawad wigadepiirid oleksid siin wastawalt 1/800 d, 1/600 d, 1/400 d.

Ka seda katset on wäga soovitam toime panna tegelikfude kauguste peale sihtimisega. Wähendatud kaugused ei anna ualgi õiget pilti ettevalmistuse kõrgusest.

(7) Tuule ja teiste kõrwalewiivate mõjude arwessewõtmine. Tegelikul kaugusel märg üles panna, õpilasele mõeldawa tuule kiirus belda ja püis pufilt sihti panna lasta. Kontrolleri miiks märgi juures 1/1000 d läbimõõta, musta rattaga õiget sihtpunkti näidata lasta. Tehtud wiga ei tohi suurem olla kui 1/6 nõutawast kõrwalewõtmisest.

Walgustuse mõju arwessewõtmist kontrolleerida walgustatud kirbuga sihtida lastes ja kontrolli ajaks kirpu ja sihingut walgustuse eest warjates.

(8) Laadimise kiirus. Kuus pidet õpepadrunid ükssteie järele padrunitaskust wälja wõttes jalwe laadida, wahpeal padrunid ükskaawal lutuga ilma sihtimata wälja wihates. Arakulutatud aeg noteerida. Normaalaeg 1 minut.

(9) Tiheduseharjutus poolelaengu padruniga. 25 meetri peale poolelaengu padruniga lastes ei tohi ringi, mille sisse neli kuuli wiiest mahuwad, mitte suurem olla kui 8 cm. läbimõõdus. See on lubatavate wigade piir, kui seda täita ei suudeta, ei ole lasteharjutuste algamine võimalik, ja wõib isegi küsimus tõusta, kas õpilasel mitte füüsilisi wigaid ei ole, mis lastmise äraõppimist üleüldse tatis tawad. Wäga hea ettevalmistuse juures on ülemaltähendatud ringi läbimõõt 3 cm., hea ettevalmistuse juures 5—6 cm. Laskmine lamades kael.

Kui poolelaengu padrunid saadawal ei ole, tuleb esimeste 25 meetri peale lastmiste juures tarwitada otsekohe lahingupadrunid; normid jääwad endisteks.

Lastekiirust ei peaks mitte järele katsuma enne lasteharjutuste algust, see wõib tegeliku lastmise alguses ära rikkuda. Sedamõõda aga, kui lastmised lahingupadruniga edenewad, peab harjutama ka kiiret sihtimist ja kiiret tuleandmist.

Selleks ajaks, kui piiratud ajaga lasteharjutused algawad, peawad elementaarseid katseid ka kiires sihtimises ja kiires tuleandmises tehtudo lema. Neid katseid oleks kaks ja neid tehakse peegli juures.

(1) Sihitimise kiirus. Lastewalmis mõetud püis komando järele palge panna ja kuff maha lasta (wiimane ilma komandota). Instruktore paneb komando andmise juures sekundomeetri käima ja paneb selle seis ma, kui õpilane kufe päästab, selle juures kontrolleri des, kas õpilane õieti sihtis. Sihitimiseks ja kufe alla lastmiseks kulutatud aeg noteerida. Normaalaeg algajatel 8—10 sekundit, enam edenenuid meestel 4—6 sekundit.

(2) Tuleandmise kiirus. Seesama katse, mis eelminegi, ainult ühenduses kiire laadimisega. Normaalaeg algajatel 6—8 pauku minutis, enam edenenuitel kuni 10 pauku minutis.

III.

Ülesloetud normide täitmine loob kindla pinna lastmise algharjutustele ja kindlustab, et seal enam asjata padrunid rajata ei tuleks, et lastmise ajal enam waja ei ole digest kirbust, digest seisakust ja digest kufe päästmisest lasturile järjest kõrwla sohistada, mis last kiiret ainult ilmaasjata närweerib. Siin on muudki küllalt õppida, on waja ära harjuda paratõufega, tegelikult tundma õppida külwamisi, sihtpunkti muutmist, lennujoonte ijaaralduisi jne. Need asjad peawad kõik täielikult omandatud olema algharjutuste läbi, õpelastmises, niihästi ettevalmistawal kui ka lahingulastmisesel on jällegi küllalt oma ülesandeid. Seal on juba kaugused teised, seal on waja ära harjuda lahingumärkide suurusega ja nähtawustega, kaugustega, lõplikult tegeliku kiire lastmise juures õppida arwesse

wõtma kõrvaleriivaid mõjusid jne. Seal ei ole enam aega mängida lastmise tehnikaga ega seda lasteliinil parandama hakata. Sellega peab ilma lastmata peetud eelharjutustel ja algharjutustel täiesti valmis saadud olema, kõige lähematel kaugustel, kuni 200 sammuni, peab lastur algharjutuste lõpuks täiesti osavalt ja tabavalt lasta ostama. Ainult siis on õpelastmistel võimalik seda omandada, mida lahinguväljal enam ära unustada ei pruugi, ainult siis saab õpelastmine tõesti õpelastmiseks, mitte aga asjata padrunikulutamiseks ja tüütava programminumbri täitmiseks.

Eht küll ka meil siimaani maksmas olnud Wene 1914. a. määrustil alglastmistele just selle ülesande peale paneb ja isegi õpelastmist enne algada ei luba, kui alglastmises teatud küpsus kätte on saadud, ei ole meil sellest siimaani suurt välja tehtud. On väga vähe wäeosajid, kus algharjutuste peale üleüldse suurt rõhku oleks pandud. Kni neid harjutusi üleüldse peetud on, siis enam moodi pärast, on kiirelt üle mindud õpelastmistele ja seal siis muidugi äärmiselt nõrku ja juhuslikki, kiirelt äraunustotawaid tagajärgi saawutatud.

Miikasti eelharjutused kui ka algharjutused lahingupadrüniga peawad omama selle koha väljapetuses, mis neil nende loomu poolest olema peab, alles siis võib õpelastmiselt häid tagajärgi loota.

Olgu weel mõni sõna öeldud nende harjutuste kõige loomulikumal korralduswiisi kohta.

Iga uue harjutuse eel peaks toime panema mõned näitelastmised instruktori poolt. Nende lastmiste tagajärgede peal võib õpilastele näidata, kui häid tagajärgi võimalik on kätte saada, võib ära näidata, kui suurt mõju sihtpunkti walik tagajärgede peale awaldab jne. Tegelikult tabamistega märklaua peal näidatult jääwad need asjad õpilastele kiiresti ja jäädawalt meelde; teoreetilise seletusega ja pähe õppida lastmisega ei saa mitte midagi kätte.

Et see aga võimalik oleks, peawad instrktorid ise kõige paremad lastjad olema ja oma püüsi üle täielikult walitsema.

Teine nõudmine on, et see, mis eelharjutustel omandatud, lastmiste ajal mitte ära ununema ei kiipuks ja lasteliinil mitte jeda meelde ei tuleks tuletada, mis juba kindlasti ära õpitud peab olema. Selleks peab eelharjutusi ikka edasi pidama, kõige parem on neid korraldada nii, nagu „Lastesajanduse“ §§ 52 ja 63 juhataatub, terve päew läbi, eri-instruktorite juhatusel all. Ning lõpeks siis lahingupadrüniga lastmisega tire'is, ja lastmise juures ei tuleks kunagi kiisatust eelharjutuste walda kuuluwaid wigu parandama hakata ja õpilast paela otjas talutada katjuda.

Iga lastmise tagajärjed peab läbi harutama, võimalikud wead neist välja selgitama, ja kui lastmine esimest korda ebaõnnestunud, jeda korrata lastma, kuni soowitawad tagajärjed kätte saadud.

Alles siis, kui kaugustel kuni 200 sammuni õpilane ka kõige raskemates seisakutes ennast tehniliselt täiesti wäljafoolitatud lasturina on üles näidanud, võib jeda tööd tegema hakata, mis õpelastmine nõuab. Enne ei ole aga õpelastmine kunagi jeda, mis ta olema peaks, waid paljas paugutegemise harjutus.

Õpelastmise korraldamisest ja lõpupaatuste pidamisest teineford.

Märkus. Neis normides ja kawades ei ole midagi uut, kõik need nõudmised põhjenedaw täiesti maksimate juhatuskirjade ja määruste peal, siin on ainult kokku seatud koondatud esjamatkawa, roodude ja wäeosjade ülematele abiks olla tahtes, lastesajanduse õpilaste küpsuse hindamise juures. Ühtlasi peaks aga sellest kokkuvõttest selguma, kui palju dieti waja on enne ära teha, kui lastma hakatakse. Eht kaob ometigi—nii laialine arwamine, et lastma peaaegu ilma eelharjutusteta hakata võib.

Cesti ratsawägi 1917. aastal ja temaga ühenduses olevad sündmused.

J. Riisenberg.

1) Ratsawäe loomise algus.

Petrogradi Cesti Sõjawäelaste Keskomitee pealekaimisel Eimese Wene revolutsioonilise sõjaministri Gutshkowi poolt 12. aprillil 1917 allakirjutud Cesti wäeosjade loomise päewakäsus oli ette nähtud ka ratsawäe formeerimine. Selle päewakäsu peale põhjendades ja rahvuslises tunde juhituina tulid siis ka ratsawäelased: eestlased ühes jalawäelastega Tallinna, et siin Cesti Ratsapolguks toonduda. See tunc ratsawäelaste hulgas oli suur ja walbas laialdasi sõdurite hulke, kes Wene ratsawäeosjadesse laiali olid pillatud. Ta oli isegi nii suur, et Petrogradi sõjawäe ringkonas kõit wäeosjade ülemad ja soldatite komiteed sunnitud olid ratsawäelasi eestlasi äraõidul koguni sõjariisatadega warustama. Mõnes polgus anti äraõiditajatele isegi hobused kaasa, kuid mehed lootfid kodumaal ka warustust saada ja jätsid tol korral annetused wastu wõtmata. Nii sõideti Wene polkudest wälja kõige roofilisemate lootustega ja oodeti looja ja rõõmsameelisi wastuwõtmisi kodusolijailt. Oid ju just need ajad kõige suuremad rahvuslise tunde iduajad. Kuid kodumaal tabas neid mehi kõige walujam petunus.

Cesti enamlaste partei asus kõhe Cesti rahvusliste polkude wastafale seijutokhale ja temaga ühines Tallinna soldatite ja tööliste saadikute nõukogu ja wiimase täidelaatere komitee. Enamlastel olid selleks omad, meile nüüd hästi arusaadawad, kuid siis weel õige iseforalistena paistwad poliitilised põhjused. Nemad olid ja on ju iga liikumise wastu, mis kõhe täiesti nende juhtnõõride järele ei käi. Ja Cesti polkude loomise eesotjas olid igatahes mitteenamlist mehed. Nad on ju peale selle ka weel täiesti rahvuslise liikumise wastafed. Nii oli nende seijutoht kindel.

Natuke teine põhjus oli Tallinna D. ja S. saadikute nõukogul. Küll olid ka seal eesotjas enamlasted ja nõukogu töötas enamlaste juhtnõõride järele, kuid formeeritawad Cesti polgud olid Tallinna mererindluse polkudeks määratud ja järelikult oleks neist polkudest wenelased liinile tulnud jaata. Liinile mineku perspektiivid jalle muidugi meeslele ei meeldinud, ja nüüd awanes võimalus oma argtust poliitiliste põhjustega kinni katta. Muidugi wõis sarnasel juhtumisel enamlaste partei neid omis huwides nii ära katutada, kuidas ta tahtis.

Et see niimoodi läks, jeda tuleb küll selle õnnetu kindluse polkude estoniseerimise mõtte arwele kirjutada. Just polkude loomise wastafed—enamlasted—said sellega omale wenelaste hulgas juure poolehõiu. Meie aga ainult kaotafime, sest polke me kätte ei saanud, aga wastafeid jaimel juurde.

Algas wõitlus Tallinna Cesti sõjawäelaste büroo ja Wene nõukogu wahel, kus wiimane wõitjaks jäi. Tallinna kogutud Cesti sõjawäelased saadeti wälja Rakweresse ja ühes nendega ka ratsawäelased. Kuid peale wäljajaatmist oli wiimaste seijuford weelgi rasfendatud. Nimelt oli minister Kerenski sellejama Tallinna D. ja S. saadikute nõukogu pealekaimisel täitendawa Cesti sõjawäelaste Tallinna jaatmise ära keelanud ja ainult ühe Cesti jalawäe polgu loomise kohapeal olematest sõduritest lubanud. Selle tagajärjel sõidid ratsawäelased, kes kõige paremate lootustega

Tallinna olid tulnud, sealt omavoliliselt koosolewa sõdurite grupina välja. Neil ei olnud ja neile ei antud ei hobuseid, sõjariistu ega varustust. Ainult süüa said nad 1-est polgust ja sedagi nende ütelse järele võõraslastena.

2). Ratsavägi Rakveres.

Rakveresse sõitis ühes 1-se jalaväe polguga salikond — umbes 500 meest — ratsaväelasi. Neil oli oma komitee ja ainult sel teel olid nad organiseeritud. Ratsaväe ohvitserid neil ei olnud ja nende kohuseid täitis komitee. Nad asusid Rakveres mäe peal olevas palvemajas ja ei võtnud 1-se polgu elust pea jalgugi osa. Ainult toidu said nad sealt, ning selles seisiski nende ühendus.

Siin sattusid nad kohe vastolli 1. polgu ülemaga, polkownik Tõnissoniga. Polkownik Tõnissonil oli käsi ainult ühte jalaväe polku formeerida ja ta ei saanud kõige parema tahtmise juures ratsameestele hobuseid, riideid ja sõjariistu muretseada. Nende toidulpidaminegi oli raske ja palka nende tarvis ei saanud. Peale selle tahtis polkownik Tõnisson, et ratsamehed paremini torada peaks. Kuid viimased olid nõus ainult ratsaväe õppust pidama. Ja et see hobuste puudusel võimata oli, siis pidid nad oma kasarmus viibima. Ühtlasi saatsid ratsamehed sel ajal jägedasti oma hulgaft kõnelejaid välja, kes ümberkaudsele rahvale Cesti väe-osa de loomise tahtjust pidid selgitama. Tuli just nii välja, et ratsamehed oma Rakveres olemise ajal ennast feltskonnas ja rahva seas kuulsaks mõistisid teha ja omale just sel teel poolehoidu võita, mis neile pärast tõsiselt tarvis läks, kuna nad endid siisemisel väeosaft korraldada ei mõistnud. Nende laialdane poliitiline tegevus ei leidnud polkownik Tõnissoni heakskiitmist; ja et polkownik Tõnissoni energia täiesti jalaväe polgu korraldamise peale ära kulus, mille tõttu ta ratsameeste elust osa võtta ei saanud, siis muutus vastolu tema ja ratsameeste vahel õige teravaks.

Väljaspool esinesid ratsamehed küll tublide rahvuslastena, kuid siisemise elus oli nende elu võimata wilets. Raskud käisid palja jalu ja kusahilt ei olnud võimalust jalandusid ega riideid saada. Samuti suurt raskust sünnitas rahvaväe ohvitseride puudus: terwes komandos ei olnud ühtegi ohvitseri. Polkownik Tõnissoni käsu jagati nad kahte eskadroni ja määrati eskadronide ülemad. Kuid need olid jalaväe ohvitserid — nad ei tunnud ratsaväe siisemist torada ja ei mõistnud sõdurite elu koduseks teha. Sõdurid omalt poolt olid rahutud ja esinesid oma komitee kaudu mitmesuguste nõudmistega, mis enamasti nende seisukorra parandamist käsitasid. Kuid need nõudmised loeti jägedasti mäsajaks. Wahekorraldust illustreerimiseks toon järgmise näituse:

Et oma komitee, kantselei ja muudeks kuludeks raha saada, panid ratsamehed Rakvere tammikus pidu toime. Piduks ei olnud nad polkownik Tõnissonilt luba palunud ja päew enne pidu keelas polkownik Tõnisson pidu ära. Ühtlasi keelati ka kõigile ohvitseridele pidule minet ära.

See wahetuhtumine tegi wahekorraldust õige teravaks. Ratsamehed said siin omale „iseiswuseks“ hoogu, sest feltskond võttis pidust elawalt osa ja nad said 3000 rubla puhaft, mida nad täie õigusega feltskonna poolehoidu awalduseks mõisid lugeda. Teiselt poolt ei võinud polkownik Tõnisson sarnaseid väljaastumisi temale alluwas wäeosaft lubada, sest nad oleks terwes polgus väljaastumised esile kutunud, ja ta andis warsti peale jeda päewakäsu, mille järele ratsamehed jalaväe roodubesse laiali pidid minema. Selle käsu jätsid ratsamehed täitmata ja katsusid omale pinna loomiseks polgus polguülema wastaste õigustega ühineda (al. ltn. Jõgi).

Ei tea, kuidas asi oleks läinud, kuid ratsameeste õnnets oli sel ajal (1. juunil 1917. a.) Rakveres Cesti sõjaväeliste organisatsioonide konverents. Konverentsil oli ratsameeste küsimus üheks tähtsamaks, ja ta arutati mitmetulgselt läbi. Seiti, et rahwuslik ratsavägi Cestis on tarwilik, ja saadeti kats ratsameeste poolt walitud delegaati — wabatahtlikud E. Saas ja G. Rääf — Petrogradi minister Kerenski juurde ratsaväe formeerimiseks luba saama. Kuni asja õigustamiseni pidi ratsavägi koku jääma.

Saadikud andsid Kerenski memorandumi ära ja said selle peale wastuseks: „Minister ei leia praegu uute ratsapolkude asutamist võimaliku olewat.“ Peale selle saatsid ratsamehed weel omad saadikud Riiga ja Soome, et sealset Cesti sõjaväelaste organisatsioonidelt toetust muretseada ning nende abil kuidagiwiisi formeerimise luba kätte saada. Mõlemad nimetatud organisatsioonid, iseäranis 12-da wäe Cesti sõjaväelaste liit, saatsid Ajutisele Walitsusele nõudmisi ratsaväe kookujatmisest ja formeerimise loa andmisest, aga luba jäi ikkagi saamata.

Viimaks saadeti ratsamehed ühes 1-se Cesti jalaväe polgu tagawara osadega maale põllu- ja metsatööle ja arwati septembrikuul esimesel päewadel Tartu Cesti tagawara bataljoni juurde.

3). Ratsamehed Tallinnas.

Wahupeal oli revolutsiooniline liikumine edasi läinud ja äärmised pahempoolsed elemendid võtsid ikka rohkem wõimu oma kätte. Juba septembrikuul tundus juuresti olemasolewa koalitsioonivalitsuse nõrkus ja iga filmapill kõwenen enamlaste wõim tema kõrwal. Ühes revolutsiooni süwenemise tekkis lõhe ka sõjaväes. Ühele poole jäid parajusmeelsed ja alalhoidlikud ning teisele poole enamlasted ja neile kaajatundjad kühid. Kõige selle järele tekkis korralagedus, mille järele algawat koduõõda ette wõis näha.

Cesti polgud omasid tof ajal korralduse mõttes kuulsuse ja alalhoidlikud elemendid õtsisid nende tuge, millist asjaolu rohkesti 1-se polgu teenuseks tuleb lugeda. Ojalt sel põhjusel andiski Peeter Suure merekindluse komandant septembrikuul käsu Cesti ratsamehi oma wõimupiirkonda tuua. Neile tehti ülesandeks merekindluse piirkonnas olewate sõjawangide wahwamine.

Sõjawangid asusid maal mõisates. Samuti maale paigutati ka ratsaväelased. Nad asusid sel ajal Sumalas, Hartul, Kurnal, Pääskülas jne. Wahupeal oli nende seisukord tublisti paranenud, nende arw oli süwenenud ja juhtiwatel kohtel olid ratsaväe ohvitserid. Ratsakomando (nii oli ta ametlik nimi) ülemst. rittmeister Stolzen wõttis ratsaväe loomise tõsiselt jändamesse ja püüdis meeste soowidele wastu tulla. Sellepärast wõeti siin ka tõsisemalt kui warem mõte üles, oma ammust soowi — polgus laieneda — teostada.

Mõtet toetas juuresti asjaolu, et kindluse komandandi ladus ratsaväe warustusmaterjaali rohkesti oli ja sealtpoolt warustuse juhtes wastutulekut loodeti. Endistel Wene wõimude arawõtlemiste motiividel, nagu poleks armeede ladudes ratsaväe warustuse materjaali, kadus seega pind jalge alt.

Asjast wõtsid kinni Cesti sõjaväelaste ülemkomitee, ratsaväe komando komitee ja komando ülem ning paljude organisatsioonide esitajad, ja lõpuks hakkas asi nihkuma. Toetades Põhja wäerüma ülemjuhataja mitmesuguste päewakästude, telegrammide ja lubamiste peale, leidis Peeter Suure merekindluse komandant võimaliku olewat Cesti ratsapolgu formeerimisele asuda. Ring warsti õigustatigi Ülemkomitee, Cesti diwiijülema, merekindluse komandandi ja ratsaväe juhataste wahel asja nii korraldada: Ratsamehed koge Tallinnast uude polgu kookujatmisest — Witjanbise — koondada ja seal neist kindlasti korraldud Cesti

ratswäe diviisjon formeerida. Sabulad, sõjariistad ja muu varustuse annab Peeter Suure merekindluse intendant. Hobused saadakse osalt ülevõtmise, osalt ostuteel Wene polkudest, osalt pidi neid Wiljandimaa talupidajatelt rekwiireeritama. Rekwiireeritud hobuste eest rahajamise garanteeris Cesti pank. Nii olid ratsameeste tulewikuwaated kaunis roofilised.

6. oktoobril andiski merekindluse komandant käsu, mille järele „Cesti ratsameeste komando“ 2-se Tallinna kindlusepolgu poolt pidi wahetatama. Kuid weelgi tuli ligi kaks tuud oodata, enne kui wahetus tuli.

Sõjawangide walmamisest wabaks saanud mehed saadeti Wiljandisse — diviisjoni formeerimiseks.

4) Ratsawägi Wiljandis.

Wahpeal olid enamlasted wõimu riigi keskkohas ja kohtade peal oma kätte wõtnud ja meie kodumaalgi läks üks afutus teise järele nende kätte. Uutele wõimumeestele olid Cesti polgud algusest peale wastitud ja eriliselt wihtasid nad ratsamehi, sest imelikul kombel tekkisid sel ajal jutud, et ratsamehed Wiljandis end wõitluseks forraldavad ja siis Maapäewa uuesti wõimule upitawad. Neile juttele andis rohket põhjust asjaolu, et Cesti pank rekwiireeritud hobuste eest rahajamise garanteeris. Nii juurte summadega ei olnud meie rahwas weel ühtegi meie wäeosa toetanud.

Seda ratsameeste ümber tekkinud õhkkonda tegi paksimaks Wiljandis walitsew poliitiline seisukord. Seal oli Kerensti aegne Maakonnawalitsus kaenem püsinud, kui kujukil mujal. Tal oli iegi julgust Cestimaa Tõõrahwa ja Sõjawäelaste saadikute nõukogu poolt antud käsku — wõim enamlastele üleanda — mitte kuulata ja wõimu oma käes pidada. Oli küll siingi oma tõõrahwa nõukogu, aga see ei saanud wõimu maakonnawalitsusest kätte. Mõlemad afutused tegid mitu nädalat üksteise wastaseid resolutsioone ja wõitlus käis edasi. Siis sai 7. detsembril 1917. a. Wiljandi Tõõrahwa ja sõjawäelaste saadikute nõukogu nii kaugele, et ta wõimu oma kätte sai ja maakonnawalitsuse liikmed arreteeris.

Omaks õnnetuseks sattusid ratsamehed just sel päewal Wiljandi (tulid nende esimesed ehheloonid) ja sattusid siin otse poliitilise wõitluse keerdu. Neile oli ju teada, et maakonnawalitsus neile hobuseid rekwiireeris ja et maakonnawalitsuse liikmed ka isiklikult nende hobuste eest wastutawad. Kui nüüd maakonnawalitsus tõesti langenuks ja täidesaatew komitee wõimule jääb, siis tuleb ratsameestel jälle metja puid lõikama ehk jalameestena sõjawange walmama minna — perspektiiv, mis ratsameestele põrmugi ei meeldinud. Suurelt osalt sellest tundeist aetud ja mõnede kõrwaliste isikutega poolt juhitud, wabastas salkkond ratsawäelasi jamal päewal arreteeritud maakonnawalitsuse liikmed.

Siin tuli ratsameeste poliitiline wilumatus esimest korda terawalt esile. Selle asemel, et oma ülevõimutarnitama, wastutõõtawat walitsust kohe kõrwaldada ja wastuulelitumat uut alustel jässejeda, mis neil oludel wõimalik oli, lepiti waid wangide wabastamisega. Ei antud waenulisele walitsusele surmahoopi, waid ainult äritati teda. Süüdistada selles et wdi küll ainult ratsamehi, sest nemad olid uued tulijad ja ei tunnud kohalikke olusid, waid juurem jüü oli wäljaspool ratsawäge seiswatel juhtidel. Just wäliste juhtide jüü oli see, et ratsameeste konflikt sel korral poolikuts jüü, mis sellele wäeosale pärast saatuslikuks sai.

Esimesele kokkupõrtele järgnes pikk nägelemiste aeg. Kohalik Täidesaatew Komitee ja ratsamehed olid sõjajalal ja püüdsid üksteisele nii palju kurja teha kui wõisid. Neis nägelemises hakkasid ratsamehedki natuke poliitilist wilumust omama ja täidesaatewa komitee seis-

ford läks karbetawaks. Et omas riigis jälle peremeheks saada, tellis täidesaatew komitee omale Tallinnast 90 punaartlast abiks. Need pidid Wiljandis forra jalale seadma.

Punartaartlaste tulekust said ka ratsamehed teada ja läksid wakkali rongi wastu wõtma. Ühtlasi wõtsid nad sel päewal linna telegraafi ja telefoni jaamad oma alla. Wakkalis piirati rong ümber ja õfiti läbi. Kuid punartaartlaste olid wastu wõtmisest teada saanud ja Türi-Alliku jaamas rongilt maha läinud. Nii jäi kokkupõrkamine tulemata.

Wäitsemistest nägelemistest ei maffa wist rääkida, sest need olid liig harilikud, ehk küll täidesaatew komitee neile ülerikkilise tähenduse andis. Iga ühki enamlastewastase isiku seljataga arwati ratsawäge seiswat ja tehtud jüü aeti wimase kaela.

20. detsembril oli Wiljandis Wiljandi linna ja maakonna tõõrahwa ja sõjawäelaste saadikute nõukogu koosolek. Koosolekul otjustati maakonnawalitsuse liikmed jälle wiibimata arreteerida ja Waska 12-da wäe rewolutsioonilise tribunaali ette saata. Ratsawäest kui wasturewolutsiooniliselt wäeosalt otjustati sõjariistad ära wõtta ning neid endid laiali saata. Täidesaatewale komiteele tehti ülesandeks need otjused ellu wiia.

Otjus maakonnawalitsuse liigete arreteerimisest täideti kohe, aga ratsameestele ei juletud kohe kallaletungima ajuda. Kõha peal puudus jõud, kes otjuse läbi oleks wiinud.

Wiljandis wiibis tol korral ka Joh. P i t k a, kes ratsawäelasi suurte rahasummadega oli toetanud. Tema nõudis, et ratsamehed arreteeritud isikud wiibimata wabastataks, ähwardades wastasel korral polgu toetamisest loobuda. Ratsamehed toimetajid nüüd juba wiisakamalt: nad saatsid Nõukogule nõudmise, et arreteeritud üle Wiljandis ehk äärmisel juhtumisel Tallinnas kohut mõistetak. Nõudmine oli igapidi selgustatud, aga tema peale saadi eitaw wastus. Sellepärast olidki ratsamehed junnitud tarwitama jõudu.

Nähes, et Nõukogu neid täiesti ignoreerib, murdis salkkond ratsamehi arestimaja ja tdi arreteeritud isikud ratsawäe diviisjoni staapi, kus nad ratsameeste mahi alla jäid.

See oli julge samm. Wahpeal oli Nõukogude wõim tublisti kõwenenud ja oli teokfil ratsameeste rahustuseks 5-da ratsawäe diviisii Wiljandisse toomine. Mainitu oleks muidugi Nõukogule suureks toeks olnud, ja ainult Cesti sõjawäeliste organisatsioonide, eriti 12-da wäe Cesti komitee wastuseisimisel jäi see samm, mis meie wiljarikkama maakonna kõrbeks oleks muutnud, teostamata. Kuid kohapeal oli wõim faktiliselt ratsameeste käes, ja see andis neile tegewuswõimaluse.

21. detsembril oli arreteeritud asi ratsameeste komitee koosolekul harutada ning sealt saadeti Täidesaatewale komiteele järgmine nõudmine:

Et Cesti sõjawäe ofade ja polkude formeerimine üleüldistel alustel Cesti sõjawäelaste Ülemkomitee otjuse põhjal ette wõetud on ja Wiljandi Maakonnawalitsuse ja Malewa büroo liikmed selle asjaga seotud on ja hobuste eest wastutawad, nõud Cesti Ratsawäe polk, et praegu arreteeritud Maakonnawalitsuse ja Malewa büroo liikmed Wiljandisse jäetaks ja eelpool nimetatud polgu wastutusel wabaks lastataks. Kõhus nende üle olgu Wiljandis ja awalik.

Cesti Ratsawäe polgul põhjusmõtteliselt selle wastu midagi ei ole, kui praegune Maakonnawalitsus tagandataks ja walitsemine uuele — seaduslikul alusel walitud rahwaesitusele üleantud saats“.

Seda resolutsiooni teadustama waliti seltsimehed: Käuf, Kaudsepp, Nagel, Andrejew ja Kooendorf.

Et Täidesaatwale komiteelt eitam wastus saadi ning tulewikusti mingit järelandmist loota ei olnud, otsustas rassameeste komitee ise tribunaal-kohtu kofku kutsuda. Toon selle omapärase tribunaali istumise protokollil täielikult:

„Tribunaal-kohtu istumine 22- sel detsembril 1917. aastal kell 2 päewal Wiljandis, Koidu seltsi saalis. Koos olid: sots.-revol. poolt — G. Taltis ja D. Veit; sots.-demokr. vähemlaste poolt — A. Tibar ja A. Hunt; Katsjawäe divisjoni poolt — B. Andrejew ja K. Kadak; „Sakala“ toimetuse poolt — J. Animägi ja A. Karro; Sakala jalawäe polgu, enamlaste partei ja täidesaatwa komitee esitajaid ei olnud.

(Järgneb.)

Sõjateooria õppimisest.

I. Lindebaum.

Kui keegi on otsustanud anduda teatud erialale, tegevuspõldele, siis ei saa ta rahulduda selle ala üffitute lahuseiswate momentidega, üffitajadega ja nähtustega. On tahtmine tabada end lütfestawa töö sügawamat ülbmõtet.

See wajab süwenemist ideesse.

Oma eriala ideelise külge süwenemine on eriti nõutaw sõjawäelasele: tema tegevus peab olema läbisõud mõttest, mis kuni ilmawaateni küünib. Paljude sõjaasjanduse üffitajade ja spetsiaalharude kõrwal ei saa ta jätta unustuse ülbideid, tal tuleb tabada enda tegevuse kwintessentsi ning kooskõlastada seda ilmaatega, mis on ifta olnud ajujõuks ja juhtijaks me tegevusis.

Sellest järgneb wajadus uurida oma eriala puht filosoofilist küljest, uurida teda nagu kunsti ja nagu teadust ülbises mõttes.

Selle pääle ütlevad ehk mitmedki, et sõja kui teaduse ja kunsti küsimus on waieldaw, sest on ju sõjateooria kirjanikke ja wäejuhte, kes tunnustawad, et on olemas enam ehk vähem täpikäalne sõjateadus, ja teised, kes waidawad ainult sõjakunsti olemasolu.

Nii ütleb marshal Foch: „Sõjakunsti õpetamine on omandand teooria ja doktriini wormi. Mitte sõjateadus, waid kontseptsioon, mitte dogma, waid teatud arw printsiipe, mida tuleb tarwitada mitmesuguselt kooskõlas oluforra ja alati objektiivses waimus“.

Humitawalt waidab Saksi Moriz: „Sõda on teadus, mis kaetud pimedusega“.

Ja wastandina sellele olgu Napoleoni sõnad:

„Sõda, kaugel sellest, et olla täpikäalne teadus, on kunst, mis on wäljendud teatud arwu alusprintsiipega . . . See on lihtne kunst ja ifta täitmise ehk teostamise kunst“.

„Braegu ei mõtle keegi tõendama hakata“, ütleb Dragomirov, „et mõiks olla sõjateadus. See oleks samalaadiline absurd, kui luule, maalikunsti ehk muusika teadus“.

Prantsuse kapten Collin tõendab:

„On olemas sõjateadus, mis uurib tegevuse abinõusid ja sõja elemente“.

Juureldeid neid teineteisele wastuläiwaid arwamisi, tundub, et tõde siingi keskpaigas peitub, et logu sõjateooria doktriin peab paratamata ühenduses olema „teadusega“ kui „kunstigagi“. Esmalt teadusega seepärast, et sääl

tugineb ta teatud arwu põhjapanewaille tõedele, millest peab tuletatama teisi, vähem fundamentaalseid tõdesid; ja kunstiga seepärast, et siin mõtteid, metoodi ehk wiisi järele, mis on tunnustuse saanud kas kuulsa wäejuhi autoriteedilt, koolilt ehk kombelt.

Sõja mõtet mõib käsitada kahel lahkwimewal näol: nagu inimese aktiwiteedi wormi — see aktiwiteet wäljendakse mõitluse ideega: mõitlus kahe ehk paljude inimeste wahel, mõitlus kahe ehk paljude rahwaste wahel;

nagu abinõu, mis antud oludes lubab saawutada tagajärge, s. o. ülesseatud eesmärgi.

Käsitades sõda, nagu mõitluses awalduwa tegevuse wormi, tuleb tundmaõppida selle mõitluse elemente, s. o. mõitluseid (õdur, juht, maks), abinõusid nende tegevuseks; tagajärge, mida nad saawutada püüawad, ja suhteid, mis peawad normaalselt walitsema nende elementide wahel.

Käsitades sõda kontreedilt ehk objektiivselt waatepunktilt, õfutub ta mitte nii ülbiseks ja abstraktseks, nagu esmalt waadeldud käsitlusel, waid sõjaks kui erijuhtumiseks, see tähendab mõitluseks, mille oluforra tingimused on tuntud ja mille elementid on selgesti äramääratud. Tähendab, sellel käsitlusel, wäljaminees kindlasti teatud oluforrajt ja baaserudes elementidel, mille arwu ja iseloomu üle on selgusele jõutud, õfistakse — wastawalt oluforrale — nende juhete iseloomu, mis on olemas tarwitada olevate abinõude, ülesseatud eesmärgi ja meid eesmärgile lähendawate järkjärguliste saawutuste wahel.

Ent filmaspidades seda, et inimese mõistus on alati uute abinõude ülesleidmise ja wäljatõetamise ning w.nade täiendamise kallal töös, ei saa sõjawäelane kunagi rahulduda mõite juures, et alustõde põhiprintsiip on leitud alati seks.

Muidugi, tõdegi on relatiivne, ja on kasulik teada seda ülbideedesse süwenemise mõttes. Kuib selle relatiiviteedi probleem ei tülitata meid sagedasti: on waid alaline tähtsus selles, et jälgida seda, kuidas uued abinõud ja eesmärgid loowad uusi suhteid, kuidas elementide wahelord kombineerub teijiti. Tuleb leida uusi metoodi, sest ei saa olla dogmaifid, formelisi ega alati seks kindlaks määratud teguwise.

Sõjamäelasele saab tarwitatus ifta uuesti mõtelda oma alasje, alasje, mis juba nii mõnigi lord waremalt läbiindeldud, sest ideed wormuwad uuesti, wõtawad teistfuguse kuju.

Idee ewolutsioneerub.

(Järgu b.)

Teadaanne.

Sw. Õpetuskomitee kuulutab seega wabawõitluse sõjawäe suwemütti ja mütti märgi kawandite wäljatõetamiseks.

Kahe parema kawandi peale on määratud auhindeks: I — 5000 ja II — 3000 marka.

Kawandite sisseandmise tähtaeg — 15. oktoober s. a. Kawandid tulewad sisse anda Sw. Õpetuskomitee Kantselei Ülemale (W. Watari t. nr. 10) — isäralise märgi all. Kawanditele juure kirjada finniõpetitid umbrit samafuguse märgiga, milles sisseandja nimi ja aadress oleks. Wõitluse tingimistega mõib tutwuneda iga päew kella 8 — 1/2 3 Sõjawäe Õpetuskomitees.

Sw. Õpetuskomitee.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Reef.
Wäljaandja: Sõjawäe Õpetuskomitee.